

Az MTA IX. osztálya Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok Bizottsága

a KRTK Világgazdasági Intézete, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem

közreműködésével és támogatásával

a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében konferenciát szervez

A VÁLTOZÓ VILÁGREND ELMÉLETI ÉS REGIONÁLIS MEGKÖZELÍTÉSBN

címmel

A rendezvény időpontja: 2023. november 13. (hétfő) 9:00-13:00 óra

Helyszíne: az MTA Humán Tudományok Kutatóháza, Nagyterem

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

1. panel 9:00-10:30

A változó világrend elméleti kérdései

Levezető elnök: Sass Magdolna (*igazgató, KRTK VGI*)

Csicsmann László, PhD (SZE): Az átalakuló világrend és a nemzetközi kapcsolatok elméletei

A nemzetközi kapcsolatok elméleteinek szakértői jelenleg egyetértenek abban, hogy az Egyesült Államok hegemoniájára épülő liberális nemzetközi rendszer válságát éli. Egyes irányzatok képviselői (Ikenberry) bizonyos feltételek mellett a liberális nemzetközi rendszer átalakulását hirdeti, addig mások (Mearsheimer) szerint az 1990-es években globális váló világrend eleve bukásra volt ítélve. A világrend átalakulása megváltoztatja a korábban közmegegyezés tárgyát képező világrégiók határait (Acharya), és az Indo-pacifikus térséget helyezi az amerikai-kínai versengés középpontjába. Jelen előadás

arra tesz kísérletet, hogy az alábbi szempontok alapján értelmezze a fenti folyamatokat: 1. politikai-hatalmi egyensúly kérdése; 2. értékek és normák; 3. intézményrendszer; 4. gazdasági-pénzügyi rendszer (dedollarizáció esélyei stb.).

Peragovics Tamás, PhD (KRTK VGI): A diplomácia és normalizáció esélyei a változó világrendben

Az előadás felvázolja a diplomácia intézményét és szükségszerűségét a nemzetközi kapcsolatok működésében, valamint értékeli a változó világrendből fakadó kihívásokat. Ezek a kihívások arra készítetik a nemzetközi kapcsolatok szereplőit, hogy elforduljanak a diplomácia klasszikus értelemben vett funkciójától, amelynek lényege az államok közötti dialógus fenntartása. A nemzetközi rend jelenkori sokkjai a pandémiától kezdve az orosz agressziót át a diplomáciai abnormalitás irányába mutatnak. Az előadás kísérletet tesz ennek az állapotnak a teorizálására, valamint arra is, hogy milyen körülmények mellett nyílhat mód a normalizáció medrébe való visszatérésre.

A világ régiói a változó világrendben

Szigetvári Tamás, PhD (KRTK VGI/PPKE): Balkán - az ütközőzóna Európa peremén

A Balkán, azaz a dél-kelet-európai régió az európai kultúra bölcsője, Bizánc és az Oszmán Birodalom központja, Európa puszkaporos hordója, a Kelet és a Nyugat találkozási pontja, és a civilizációk ütközőzónája. Történelme, etnikai és vallási megosztottsága egyszerre teszi sokszínű, érdekes forrássá, és a konfliktusok melegágyává. Az európai, orosz, török érdekszféra határán az európai kontinens egyik geopolitikai csatateret volt, és egyre inkább ismét azzá válik. A 21. század elején a sikeres európai integrációhoz történő csatlakozás lehetősége egyértelmű jövőképet festett, de a 20 éve tartó csatlakozási folyamat nehézségei, az Európai Unió halványodó vonzereje és a Balkán országainak csökkenő lelkesedése komoly kérdőjeleket vetnek fel. A megerősödő külső szereplők, Oroszország, Törökország és Kína különböző módokon, de alternatívákat nyújthatnak a régió országainak, bár ennek erőssége is változó.

Nagyné Rózsa Erzsébet, DSc (KRTK VGI/NKE): A Közel-Kelet a változó világrendben

A Közel-Kelet és Észak-Afrika - az Európához való közelség okán - történelmileg és politikailag is olyan régió, melyben egyes külső szereplők is részt vesznek a regionális folyamatokban és úgy alakítják azokat, mintha maguk is ebben a térségben lennének. Korábban a gyarmatosítók, a hidegháborúban az Egyesült Államok és a Szovjetunió, majd úgy tűnt, az Egyesült Államok marad mint meghatározó külső hatalom. A 2011-es ún. arab tavaszban azonban láthatóvá vált, hogy az Egyesült Államok „unilaterális pillanata” véget ért, új regionális rend van kialakulóban, melyben egyrészt egyre inkább a térség saját államainak érdekei határozzák meg a folyamatokat, másrészt megjelentek olyan régi-új külső szereplők (Orosz., Kína, az EU, India), melyek saját érdekeiket kívánják sajátos módszereikkel érvényesíteni a térségben.

2. panel 11:00-12:30

A világ régiói a változó világrendben (folyt.)

Levezető elnök: Szanyi Miklós (tudományos tanácsadó, KRTK VGI)

Szunomár Ágnes, PhD (KRTK VGI/BCE): Kína a változó világrendben

Az előadás röviden áttekinti Kína közelmúltbeli fejlődését és annak mozgatórugóit, továbbá elemzi és értékeli az idén 10 éves Övezet és Út kezdeményezést (Belt and Road Initiative, BRI). Az előadás központi kérdése, hogy elérkeztünk-e Kína és a világgazdaság közötti integráció csúcsára, illetve az, hogy Kína saját párhuzamos struktúrákat hoz létre, generálhat-e új konfliktusokat a "nyugati világ" és Kína között?

Bartók András (NKE): Kelet-Ázsia – a 21. század puszkaporos hordója

Kelet-Ázsia nem csupán a világ egyik legfontosabb gazdasági gócpontja, de a globális biztonság folyamatait is alapjaiban meghatározó térség. A régió államainak nagy része az elmúlt évtizedben és jelenleg is komoly haderőfejlesztési programokat hajt végre. Emellett számos olyan stratégiai feszültséggóc található a régióban, amelyek veszélyes eszkalációs kockázatot jelentenek. Az előadás röviden kiemeli a regionális fegyverkezési verseny legfontosabb trendjeit (nukleáris proliferáció, erőketitési platformok számának növekedése, A2/AD), illetve három konfliktusgóc kapcsán (Dél-kínai tenger, Tajvan/Kelet-kínai tenger, Koreai félsziget) bemutatja a nyílt forrásokból hozzáférhető szakirodalom legfontosabb eszkalációs forgatókönyveit. Végül, egy indikátorelemzés eredményeit ismertetve bemutatja, mi az a két leginkább perdöntő előjel, amelyek középtávon akár eszkalációs jövőképekhez vezethetnek.

Marsai Viktor, PhD (NKE/MKI): Afrika helye és a szerepe a globális rendszerben

A 2000-es évek első évtizedei dinamikus fejlődést hoztak Afrika számára. A koronavírus-járvány, az ukrajnai háború és az élelmezési válság azonban megtörni látszik ezt a lendületet. Vagy mégsem? Miként alakultak a kontinens pozíciói az elmúlt évek nemzetközi változásai tükrében? Felértékelődtek-e az afrikai szavazatok az ENSZ-ben? Hogyan viszonyulnak a földrész országai a felerősödő nemzetközi konfliktusokhoz? És képes lesz-e Afrika túllépni a 20. század máig tetten érhető nehéz örökségein?

Ricz Judit, PhD (KRTK VGI/BCE): Latin-Amerika helye a változó világrendben: lecsúszás a periférián?

Latin-Amerika (elsősorban a földrajzi közelség és egyéb történelmi tényezők okán), hagyományosan az Egyesült Államok hegemoniája alá tartozott, amely jellemzően a saját hátsó udvarának tekintette ezt a térséget. A 2000-es évek óta mind gazdasági, mind politikai tényezők nyomán a kínai befolyás térnyerését figyelhetjük meg (például a

kereskedelmi és befektetési kapcsolatok terén). Ez azonban nem vezetett a hőn áhított gazdasági felzárkózáshoz, és nem hozott érdemi különbséget a latin-amerikai térség függő fejlődési mintázatában sem. Ez utóbbit jól jelzi ezt, hogy az évezred eleji nyersanyag piaci boomot követően, 2014 óta egy újabb elveszte(gete)tt évtizedről beszélhetünk a dél-amerikai kontinens legtöbb országában. A gazdasági visszaesést erős társadalmi elégedetlenség, politikai instabilitás és változások kísérték, sok esetben egy újabb fejlődési válaszút elé állítva a latin-amerikai kormányzatokat és társadalmakat.

Az egyik legfontosabb nyitott kérdés napjainkban, hogy az újonnan hatalomra került és kerülő kormányok tudnak-e ezúttal élni a lehetőséggel és mélyreható reformokkal elősegíteni a latin-amerikai gazdaságok strukturális átalakulását, például új iparpolitikai beavatkozásokkal és a regionális integrációk mélyítésével növelni a magasabb hozzáadott értékű export arányát, avagy az egyre erősödő kínai térnyerés nyomán mindössze a latin-amerikai függő fejlődés egy új szakasza következik.